

15. Стрілець І. Способи апеляції в етикеті української і польської мов / Інна Стрілець // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – 2009. – Вип. 4. – С. 273–283.
16. Торчинський М. М. Структура, типологія і функціонування онімної лексики української мови: дис. ... доктора філол. наук : 10.02.01 / Михайло Миколайович Торчинський. – К., 2010. – 502 с.
17. Електронний словник Abbyu Lingvo [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://www.lingvo.ua/uk>. – Назва з екрану.
18. Розенталь Д. Э. Словарь-справочник лингвистических терминов : Пособие для учителя / Д. Э. Розенталь, М. А. Теленкова – Изд. 3-е, испр. и доп. – М. : Просвещение, 1985. – 400 с.
19. Dictionary of Grammar : [Geddes & Grosset]. – New Lanark ML11 9D, Scotland : David Dale House, 1998. – 255 p.
20. Closing arguments - MSN.com [Electronic resource]. – Mode of access : URL : http://msnbcmedia.msn.com/i/MSNBC/Sections/NEWS/120518_Edwards_Closing_Arguments.pdf. – Title from the screen.
21. Closing argument of Johnnie Cochran (excerpts) [Electronic resource]. – Mode of access : URL : <http://law.umkc.edu/faculty/projects/frtrial/Simpson/cochranclose.html>. – Title from the screen.
22. Clay Shaw Trial Transcripts [Electronic resource]. – Mode of access : URL : <https://www.maryferrell.org/mffweb/archive/docset/getList.do?docSetId=1016&page=3&sortBy=title>. – Title from the screen.
23. Lloyd Long Court Case Transcript (part 7) [Electronic resource]. – Mode of access : URL : <http://home.hiwaay.net/~becraft/LloydLong7.htm>. – Title from the screen.
24. Sample Closing Arguments Transcripts [Electronic resource]. – Mode of access : URL : http://defensewiki.ibj.org/index.php/Sample_Closing_Arguments_Transcripts. – Title from the screen.
25. Tom Cryer Trial - Volume 4 - Truth Attack [Electronic resource]. – Mode of access : URL : http://www.truth-attack.com/jml/images/stories/PDF/Cryer_trial_Volume_IV.pdf. – Title from the screen.
26. United States of America vs. Vernice Kuglin [Electronic resource]. – Mode of access : URL : http://www.constitution.org/tax/us-ic/kuglin/kuglin_transcript_030807_vol_4.txt. – Title from the screen.
27. 1966 Trial Transcripts – Sam Sheppard Case [Electronic resource]. – Mode of access : URL : http://engagedscholarship.csuohio.edu/sheppard_transcripts_1966/5/ – Title from the screen.

О. Куца
(Тернопіль)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

У статті розглянуто поняття «аудіовізуальний переклад» (АВП); коротко описана історія викладання АВП; визначено освітньо-кваліфікаційні рівні підготовки аудіовізуальних перекладачів; вказані програми для створення субтитрів; зазначені й охарактеризовані особливості та труднощі викладання АВП у ВНЗ.

Ключові слова: аудіовізуальний переклад, освітньо-кваліфікаційний рівень, програмне забезпечення, технічне обладнання, викладач-практик

В статье рассмотрено понятие «аудиовизуальный перевод» (АВП); кратко описана история преподавания АВП; определены образовательно-квалификационные уровни подготовки аудиовизуальных переводчиков; указаны программы для создания субтитров; отмечены и охарактеризованы особенности и трудности преподавания АВП в ВУЗе.

Ключевые слова: аудиовизуальный перевод, образовательно-квалификационный уровень, программное обеспечение, техническое оборудование, преподаватель-практик

The notion of audiovisual translation (AVT) is studied; history of AVT teaching is briefly described; education and qualification levels of audiovisual translators are determined; subtitling programs are mentioned; peculiarities and cruxes of AVT teaching are denoted and characterized in the article.

Key words: audiovisual translation, education and qualification level, software, technical equipment, lecturer-practitioner

Постановка проблеми. Різні аспекти викладання аудіовізуального перекладу (АВП) є ще малодослідженими. Про це у своїх працях наголошують й науковці, зокрема, Дж. Сінтас [5, с. 3]. Дослідник також зазначає, що лише декілька ВНЗ у цілому світі прийняли виклик сучасності й включили у програму навчання майбутніх перекладачів окремі модулі, які сприяють формуванню умінь та навичок АВП. Найбільше уваги приділяють навчанню субтитрування, дублювання та закадрового озвучення.

Аналіз досліджень і публікацій. Окремі аспекти АВП висвітлені у працях Г. Андерман, А. Бартоломе, В. Горшкова, Г. Кабрера, Д. Кяро, Р. Матасов, Дж. Діас Сінтас, М. Снеткова,

Е. Фойс, А. Янковська та інших вітчизняних та зарубіжних науковців. Викладання АВП досліджують К. Гренел, А. Марева, К. Спонгольц, К. Тейлор, Е. Янесова та ін.

Метою нашої розвідки є висвітлити особливості та труднощі викладання АВП майбутнім перекладачам у вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження – окремі аспекти та труднощі викладання АВП. **Об’єктом дослідження** є викладання АВП.

Актуальність статті зумовлена браком розвідок у цій царині та необхідністю розробки методичних рекомендацій для викладання АВП. Крім цього «в Україні наявний практичний досвід аудіовізуального перекладу не має теоретичного підґрунтя, що, в свою чергу, негативно відбивається на якості та адекватності перекладу кіно- й телепродукції» [2].

Виклад основного матеріалу. Аудіовізуальний переклад (АВП) – це переклад з однієї мови на іншу вербальних компонентів, які містяться в аудіовізуальних роботах чи продукціях (наприклад, художніх фільмах, телевізійних програмах, п’єсах, мюзиклах, операх, веб-сторінках, відеоіграх та ін.) [7]. Особливість цього виду перекладу полягає у синхронізації вербального та невербального компонентів [1, с. 49], поєднанні рис синхронного, послідовного, письмового перекладу, а іноді й перекладу з аркушу, в залежності від мети та характеру роботи [4, с. 55].

Викладання АВП почалося ще у кінці 1980-х та на початку 1990-х у Французькому університеті де Лілль (France Université de Lille), Університеті Копенгагена (the University of Copenhagen) та ін.

У більшості країн Європи АВП вивчають на рівні бакалавра (Vilnius University та ін.) та магістра (University of Surrey, University of Roehampton, University of Leeds та ін.), проте у Брюсселі, Копенгагені, Лампетері та Лідсі пропонуються аспірантські програми для дослідження АВП [10]. Зазначимо, що Дж. Сінтас у статті “Викладання та вивчення субтитрування у навчальному середовищі” (“Teaching and Learning to Subtitle in an Academic Environment”) рекомендує розпочинати вивчення АВП на молодших курсах [9, с. 90]. У ТНПУ ім. В. Гнатюка «Основи аудіовізуального перекладу» вивчають студенти факультету іноземних мов спеціальності «Переклад» у 6 семестрі.

Зазвичай курс АВП є дисципліною за вибором, яка вивчається або протягом двох років (Маастріхт і Любляна), або кілька занять у межах модуля (Хельсінкі та Монс) [10]. У ТНПУ ім. В. Гнатюка «Основи аудіовізуального перекладу» є також дисципліною за вибором та викладається протягом одного семестру.

Однак викладання АВП має низку *особливостей*. Розглянемо деякі з них.

Для успішного засвоєння курсу необхідними є суб’єкт-суб’єктні відносини між викладачем та студентами: представлення навчального матеріалу потрібно робити не у формі монологу, а діалогу. Викладачеві слід використовувати різні види запитань, метод мозкового штурму, проводити вікторини, пропонувати вправи на заповнення пропусків, готувати додатковий матеріал з теми, створювати дискусійні групи, користуватися технічним обладнанням для демонстрації прийомів АВП [8, с. 193]. Це сприятиме професійному розвитку студентів, розвиватиме вміння аналізувати, робити висновки та висловлювати власні думки та застосовувати отримані теоретичні знання на практиці.

Зважаючи на специфіку дисципліни, варто на початку курсу ознайомити студентів із понятійно-категоріальним апаратом. Це полегшить роботу з технічним обладнанням, комп’ютерними програмами та відеоматеріалами.

Для ефективності навчання АВП слід підбирати відповідний матеріал для практичних занять, який відповідає:

- 1) сучасним викликам професії перекладача,
- 2) навчальній програмі,
- 3) обраному підходу для навчання та
- 4) інтересам студентів [8, с. 196].

Найбільшою проблемою під час вивчення АВП є використання спеціального технічного обладнання. Варто зазначити, що таке обладнання є дорогим, тому багато університетів не може дозволити собі придбати його. Окрім цього технології дуже швидко розвиваються, що теж вимагає неабияких додаткових фінансових витрат.

Для ефективного вивчення АВП потрібне програмне забезпечення. Найпопулярнішими програмами для створення субтитрів є BluffTitler DX9, DivX Subtitle Displayer 5,00, DivXLand 3MI Subtitler 2.0.8, Xombie Sub, Video SubFinder та інші. У ТНПУ ім. В. Гнатюка у лабораторії

синхронного перекладу є доступ до програми ClipFlair та функціонує декілька програм для створення субтитрів. На початковому етапі навчання аудіовізуального перекладу доцільним вважаємо використання програми ClipFlair, яка уможливило розвиток креативного мислення, набуття навичок створення субтитрів та закадрового озвучення. Програми для створення субтитрів, яка використовуються на практичних заняттях, не є найновішою версією, проте дозволяє зрозуміти алгоритм створення субтитрів та розвинути необхідні навички роботи.

Викладачеві АВП необхідно пам'ятати, що для успішного засвоєння курсу майбутні перекладачі повинні розвинути 5 рівнів компетенції субтитрування:

- 1) технічний;
- 2) лінгвістичний;
- 3) нелінгвістичний (розуміння соціальних та культурних аспектів);
- 4) аналітичний (розуміння психологічних та емоційних аспектів сказаного);
- 5) компетентнісний (розробка стратегії перекладу) [5, с. 198].

Ще однією проблемою є брак викладачів-практиків. Здебільшого АВП викладають викладачі-теоретики, які черпають інформацію з різних літературних та Інтернет-джерел. Доцільно було б на лекції чи практичні заняття запрошувати фахівців-практиків, які могли б поділитися власним досвідом.

Для реалізації принципу зв'язку навчання з життям, корисною була б співпраця з телевізійними компаніями та компаніями звукозапису. Це уможливило б знайомство та роботу з технічними новинками [10]. В Україні діє кілька студій по дублюванню фільмів іноземного виробництва (ADIOZ PRODUCTION L.T.D., POST MODERN, НЕВА-ФІЛЬМ УКРАЇНА, LEMMA RECORDING & POST PRODUCTION STUDIO) [3].

Для усвідомлення значущості АВП студентів потрібно знайомити із законодавчими засадами, на яких базується кінематографія в Україні. Зокрема, із рішенням Конституційного Суду України від 24 грудня 2007 року «Про офіційне тлумачення положень частини другої статті 14 Закону України «Про кінематографію»» та наказом Міністерства культури і туризму (МКТ) України від 18 січня 2008 р. «Про дублювання або озвучення чи субтитрування державною мовою іноземних фільмів» [3].

Оцінюючи АВП, варто враховувати: лінгвістичні, аудіовізуальні та технічні критерії [10, с. 58, 59].

Висновки. Отже викладання АВП у вищій школі має низку особливостей (використання спеціального обладнання, потреба у програмному забезпеченні, співпраця з перекладачами-практиками, телевізійними компаніями та компаніями звукозапису та ін.) та викликає певні труднощі (брак досвідчених фахівців та недостатнє фінансування).

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні АВП на лінгводидактичному рівні.

Список літератури

1. Бідасюк Н. В. Синхронний аудіовізуальний переклад : виклики професії / Н. В. Бідасюк, І. М. Кучман // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – Серия «Филология. Социальные коммуникации». – Том 25 (64). – №4. – Часть №1. – С.48–52.
2. Кулікова А. Є. Дублювання як один з основних видів аудіовізуального перекладу: недоліки та переваги [Електронний ресурс] / А. Є. Кулікова. – Режим доступу : <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/philosophy-and-philology/linguistics-and-foreign-languages-in-the-world-today/932-kulkova-a>
3. Проблеми дублювання зарубіжних фільмів українською мовою (оглядова довідка за матеріалами преси) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/109203;jsessionid=71616BF4176BC1D596B6D0CC219ECF36>
4. Саприкін С. С. Світ усного перекладу : навчальний посібник / Сергій Саприкін, Андрій Чужакін. – Вінниця : Нова Книга, 2011. – 224 с.
5. Audiovisual Translation. Language Transfer on Screen / ed. by Jorge Diaz Sintas, Gunilla Anderman. – Hampshire : Palgrave Macmillan, 2009. – 256 p.
6. Audiovisual Translation MA [Electronic source]. – Access mode: <http://www.surrey.ac.uk/postgraduate/audiovisual-translation>
7. Chiaro Delia Audiovisual Translation [Electronic source] / Deila Chiaro. – Access mode : http://www.researchschool.org/documents/Chiaro_Audiovisual%20Trl.pdf
8. Granell Ximo Teaching Video Game Localisation in Audio visual Translation courses at university / Ximo Granell // The Journal of Specialised Translation. – Issue 16 – July 2011. – P. 185-202.
9. The Didactics of audiovisual translation / edited by Jorge Diaz Sintas. – New York, Amsterdam: John Benjamins Publishing, 2008. – 263 p.

10. Sponholz Christine Teaching Audiovisual Translation. Theoretical Aspects, Market Requirements, University Training and Curriculum Development [Electronic source]. – 2003. – Access mode: http://isg.urv.es/library/papers/thesis_Christine_Sponholz.doc

**В. Кушнерик
(Чернівці)**

ФОНОСЕМАНТИЧНІ КОНСТАНТИ У РІЗНОСИСТЕМНИХ МОВАХ

У статті досліджуються подібності та розбіжності фонологічних систем германських та слов'янських мов у кількісному та якісному співвідношенні, встановлюються фоносемантичні константи та розглядається взаємозв'язок між мотивом тексту та його складниками – лексемами, морфемами, фонестемами і фонемами.

В статье исследуются сходства и расхождения фонологических систем германских и славянских языков в количественном и качественном соотношении, устанавливаются фоносемантические константы и рассматривается взаимосвязь между мотивом текста и его составляющими – лексемами, морфемами, фонестемами и фонемами.

The similarities and differences of the phonological systems in Germanic and Slavic languages in qualitative and quantitative aspects have been elucidated in the article. Phonosemantic constants have been established and the interconnection between text motive and textelements – lexemes, morphemes, phonesthemes and phonemes – has been understudy.

Проблема фоносемантизму залишається актуальною впродовж тривалого часу. Теоретико-експериментальні пошуки мовознавців у цій царині спрямовані на встановлення спільних рис у функціонуванні фонологічних одиниць різносистемних мов (С. В. Воронін, О. П. Журавльов, В. В. Левицький, Н. Müller, J. Orr, E. Sapir, I. K. Taylor, D. Westermann), на з'ясування фонаційних ознак, які формують асоціативно-символічні значення (далі – АСЗ) фонем і фонестем у лексичних одиницях різних стилістичних рангів (І. А. Азанаєв, О. Б. Міхальов, М. В. Панов, А. Н. Black, R. Brown, F. W. Housholder, E. Hornbostel), а також у текстах різних стилів (Р. І. Аванесов, О. П. Воробйова, Г. М. Іванова-Лук'янова, Н. Д. Канкія, Р. Bolinger, Н. Brekle, I. Stenzel). До вивчення фоносистем залучається цілий спектр різноманітних методів аналізу, провідними серед яких є: зіставний (С. І. Бернштейн, І. О. Бодуен де Куртене, В. М. Бріцин, Р. О. Будагов, В. М. Вагнер, В. Г. Гак, Є. Д. Поліванов, Л. В. Щерба); порівняльно-історичний (О. М. Газов-Гінзберг, Г. О. Климов, Е. О. Макаєв, J. Grimm, A. Meillet, R. Rask), а також методи структурного (Ю. Д. Апресян, В. І. Перебийніс, Ф. д. Соссюр, Ch. Osgood, R. Tarte) і конструктивного аналізів (F. Thorndike, J. Weiss, M. Wertheimer). Це підкреслює багатоаспектність фоносемантики як інтегративної дисципліни, яка використовує здобутки не лише фонології та зіставного мовознавства (Ш. Р. Басиров, О. О. Тараненко, Т. М. Корольова), а й психолінгвістики (О. О. Леонтьєв, Р. О. Якобсон, S. Ertel, J. H. Greenberg, W. Mues) та інших суміжних дисциплін.

Суттєво відмінними ознаками у диференціації германських і слов'янських мов є *довгота / короткість* та *напруженість / ненапруженість* за умови розгляду системи вокалізму. Істотні розбіжності в артикуляції вокальних звуків англійській та німецькій мовах залежно від положення язика розрізняють у горизонтальній площині – голосні *переднього, заднього* та *змішаного* рядів; у вертикальній площині – голосні *низького, високого* та *середнього* підняття. Досліджуючи загальні та специфічні фонаційні ознаки, притаманні вказаним мовам, встановлено, що така релевантна для німецького вокалізму ознака, як тривалість, у ненаголошеній позиції нейтралізується [2]. Голосні російської мови редукуються в мовленні й за *тривалістю* та *якістю*, реалізуючись у 18 алофонах [1], а голосні української мови прагнуть залишитися в межах свого основного алофона, зазнаючи впливу дистантної гармонійної асиміляції до голосного ненаголошеного складу [4]. Це спостереження надзвичайно важливе при порівнянні германських і слов'янських мов, оскільки свідчить про тенденцію до зближення голосних *високого* і *середнього* підняття у германських мовах (А. Кибрик, М. П. Кочерган, М. І. Матусевич, F. Brücke, P. Grünzner, M. Meinhold). Ці твердження безпосередньо стосуються процесу формування *фоносемантичних констант*, оскільки незначні зміни артикуляційних ознак звуків здатні впливати на фоносемантичний біном "*тривалість голосних – темп*" у германських мовах. Так, наприклад, фоносемантична константа через фонаційні ознаки голосних [⊥], [a], [e] виявляє схильність до символізації дії у германських